

Gregor Józseffel akkor ültünk le beszélgetni, amikor az önkormányzat nem szavazta meg a szegedi színházi struktúra átalakításának koncepcióját. Nem lesz „intendatúra”, nem lesz „egyesítés”. Az operatagokat vezetője közismerten mindvégig ellene volt ennek a megoldásnak. Mi mással kezdtünk volna, mint a legfrissebb újdonsággal, a legaktuálisabb élménnyel. Beszélgetésünk a színházról indult, majd oda tért vissza. Közben azonban messze-messze elkalandoztunk.

– Most örülsz?

– Nem. Egyik szemem sír, a másik nevet. Boldog akkor lennék, ha ott lett volna mind az 53 képviselő, s nem csak 38 városatyát érdekelte volna, mi lesz a színházzal. Valamint, ha legalább egy ember ellene szavaz. Köztudott, hogy senki nem szavazott a tervezet ellen, a dolog a tartózkodók nagy száma miatt bukott meg. (21-en szavaztak mellette, 17-en tartózkodtak. M.T.) Az, hogy nem volt ellenszavazat, arról árulkodik, hogy sok képviselő abszolút tájékozatlan volt az ügyben, amitől nagyon boldogtalan vagyok.

– Pontosan így van: Szabó Béla azzal érvelt a tervezet ellen, hogy nem lehet közös jelmeztárat csinálni, mert amelyik jelmez jó az egyik emberre, az nem jó a másikra. Ez azért meglehetősen nagy tájékozatlanságról árulkodik...

– Amióta szóba került ez az egész intendatúra, és egyetlen cetlit várok, hogy ez ezért megért egy forinttal olcsóbb. Ezt idáig senki nem tudta nekem bebizonyítani. Sokan hozták példának a nyugati intendatúrákat. Nyugaton sehol nem működik egy intézményben az fesztivál és a városi színház. Ez így sehol sem működik, és nem is gazdaságos.

– Azt is tagadod, hogy itt azért valamiféle konföderációt létre kellene hozni a díszletek, a jelmezek, a közönségszervezés, jegyiroda és az adminisztráció terén?

– Eddig is volt együttműködés a szabadtéri és a színház között, hiszen a kórus nagy része és a műszak is innen került ki. Ebben a tervezetben azt olvashattuk, hogy a műszak tarthatatlan túlóragondjainak megoldására kell az összevonás. Ha a műszaknak megoldjuk a túlóragondjait, akkor nem lesz műszak. Ezek az emberek, a túlórákból élnek! Azon kívül, ha valaki megpályáz egy ilyen koncepciót, amely már kész, az csak egy kalandor lehet.

– Vagy pedig az, aki kidolgozta.

– De akkor ezt ki kellett volna mondani! Ez becsületesebb dolog lett volna az önkormányzat részéről. Ám csak homályos utalások történtek.

– Most visszajutottunk oda, ahonnan elindultunk: pályázatot írunk ki a színházigazgatói és a szabadtéri igazgatói tisztre. Kik fognak erre pályázni?

– Szerintem Nikolényi István nem csinálta rosszul a szabadtéri, én őt azon a poszton megtartanám. Ellenfelek voltak vele ebben a vitában, de nem ellenségek. Ami a színházat illeti, jó lenne, ha az önkormányzat képviselője leülne a színház vezetőivel, s megbeszelnék, van-e szüksége a színháznak egyszemélyi vezetőre? Az a magánvéleményem, hogy nincs. Én egy nagyon erős gazdasági igazgató mellett el tudnám képzelni, hogy a három tagozatvezető rotációs rendszerben – évenként váltva egymást az igazgatói székben – vezeti a színházat. Én az igazgatót pluszkiadásnak érzem.

– Igen, de az önkormányzatnak elemei érdeke, hogy legyen egy „alkirály”, akinek leadja a jogokat, s aki egyszemélyben felelős a színházért.

– Természetesen, joga van így dönteni. Az összevonásról még csak annyit: egy színház nem attól fog jól működni, hogy milyen struktúrában működik, hanem attól, hogy milyen szakemberek csinálják az előadásokat.

– Te két éve csinálod az előadásokat, vezeted az operatársulatot. Milyen illúzióid voltak?

FOTÓ: NAGY LÁSZLÓ

Azt hittem, lehet egy társulatot demokratikusan irányítani. Lendvai Ferenc szokta mondani: három helyen nem lehet demokrácia, a hadseregben, a kuplerájban és a színházban. Nem volt igazam, nem lehet demokratikusan vezetni egy színházat.

Kötelező csók a múzsával

Gregor Józseffel beszélget Márok Tamás

– Amikor elkezdtem, két boldog hónapom volt. Azt hittem, hogy egy színházban csak azzal kell foglalkozni, hogy minél jobb előadásokat hozzunk létre. Én Ruszt Jós-kával nagyon jóba voltam. Szeretem a rendezéseit, nagyra tartom őt. Bejártam a próbáira, például a Lear királyra, és nagyon élveztem. Majd két hónap után behívtak a szobájába, hogy ő ezzel egyáltalán nincs megelégedve, hogy Nagy László alkalmatlan mint igazgató, hogy ő innen elmegy satöbbi. De akkor azt mondta, hogy még az évadot végigcsinálja. Aztán megjelent a nyilatkozata november 4-én. Eddig a pillanatig voltam boldog, amíg ezt a cikket elolvastam. A Ruszt-robbantás óta a színház feszültségben él és dolgozik. Ruszt érvei mind igazak voltak. Egyetlen dologban nem volt igaza: egy színház az évadkezdés után két hónappal nem lehet működésképtelenné tenni. Azóta meg mást se csinálnok, mint próbálom kivédeni a kívülről és belülről jövő támadásokat. Ez azért az én idegrendszerezem is felőrölte, egy kicsit gyanakvó és támadó lettem az utóbbi időben.

– A vezetéssel kapcsolatban is volt egy illúziód.

– Azt hittem, lehet egy társulatot demokratikusan irányítani. Lendvai Ferenc szokta mondani: három helyen nem lehet demokrácia, a hadseregben, a kuplerájban és a színházban. Nem volt igazam, nem lehet demokratikusan vezetni egy színházat. Más a barátság, más a munka.

– „Más a színpad, más az élet.” Te sokat jársz külföldre, néha hónapokig nem vagy itthon. Sokan kételkednek: hogy lehet így társulatot vezetni?

– Ez nem jelent problémát. Telefonon naponta kapcsolatban vagyok a színházzal. Másfelől ismét Lendvai Ferencre szeretnék hivatkozni. Aki egy óránál többet foglalkozik egy színház vezetésével, az kárt okoz – mondta. Egy színház tehetelenségi nyomatékánál fogva működik. Ebbe művi úton belenyúlni – csak kárt okoz. Amikor én elutazom, azt mindig jól

előkészítem. Azon kívül van két munkatársam: Horkits Erzsébet és Fábrián Péter. Ők rengeteg terhet levelesnek a vállamról.

– Kikkel kivételezel?

– Senkivel! Vannak persze barátaim a társulatban, de ez nekik semmi előnyt nem lehet. Ha a színházban kívül találkozunk, össze-jövünk, nem is beszélünk a benti dolgokról. Persze az természetes, hogy én az énekeseim helyzetét sokkal jobban meg tudom érteni, mint egy nem énekes vezető. Tudom, hogy szegénynek problémái vannak, megsajnálom, mert fáradt, sokféle mentséget lehet találni. De ebben nincs igazam, mert amikor a függöny fölmeleg, a közönség nem kérdezi, hogy az illetőnek aznap mi a baja. A publikum azt mondja, hogy ez vagy az nagyon rosszul énekelt, a Gregor hülye, mér' nem váltják már le.

– Latabár Kálmán mondta, hogy a színész olyan, mint egy kabát. Este 7-kor lekasztják a szőgről. És akkor nincs mese, játszani kell.

– Én mindig nagyon irigyeltem azokat a művészeket, akik várják az ihletet. Egy festőt, egy költőt, egy szobrászt. Aki, ha van kedve, ha jön a múzsa csókja, csinál valamit. Nekünk ha van kedvünk, ha nincs – 7 órakor csókolózni kell a múzsával.

– De azért a hangulat, az időjárás, a csillagok állása meg effélék mégiscsak befolyásolják, hogy milyenre sikerül az aznapi előadás! Nálad mekkora a formaingadozás?

– Olyan még nem volt, persze ha egészséges vagyok, hogy 7 óra ra kerüljek megfelelő állapotba. Ez öt év alatt kialakul, és úgy működik mint egy reflex. Az ember délelőtt tíztől kettőig él, délután használhatatlan, és este hattól tíz-tizenegyig megint él. Utána iszik valamit, sétál egyet, van aki altatót szed, engem a vezetés nyugtat meg. Előadás után nem lehet elaludni. Ez az agynak olyan feszített, abnormális működése, hogy idő kell, amíg visszaáll a normál állapot. Hogy mennyi idő, az függ az előadás nehézségétől, a felelősség mértékétől.

– Például?

– Ha Pestről jövök haza éjszaka előadás után, akkor ezt pontosan lehet mérni azon, hogy hol kezdek álmosodni a kocsiban. A Rózsalovag után sehol, reggelig nem alszom. A Don Pasquale az kecskeméti szerep, egy Fidelio Kistelek, a Szerelmi bájtal Lajosmizse.

– No és a sekrestyés, amit épp most énekelisz?

– A Tosca sekrestyése az irodalom egyik legnehezebb szerepe. Ez nem néz ki belőle, de iszonyatos memóriai feladat. Annyira félek tőle, mint egy Rózsalovagtól. Kicsi a szerep, két megjelenése van, s csak apró, kicsi riposztokat énekel, s ha az ember egyet kihagy, olyan helyzetbe hozhatja a partnerét, hogy borul az egész előadás. Ettől aztán az embert már reggel kitöri a frász. Az operanékesi feszültség-nél csak az rosszabb, amikor az ember, mint igazgató ül kint a nézőtérben. Amikor én a Rigolettónál először éreztem ezt, azt hittem meghalok.

– Mikor kezdtlé oldódni?

– Soha. Még az utolsó pillanatban is ilyen gondjaim vannak, hogy Istenem, a közönségnek ez hogy tetszett. Mert mint énekes csak saját magamért vagyok felelős, de mint vezető mindenért és mindenkiért. A kínok kínját állok ki.

– Szükséged van erre? Olyan sokan mondják, hogy elaprózod magad. Annyi mindent csinálisz, hogy a saját karriered építésére nem marad elég idő. Pedig ha csak erre koncentrálnál, sokkal többet elérhetnél volna a nemzetközi porondon.

– Jellemző rám, hogy tavaly, amikor a Metropolitanbe hívtak, nem mentem ki, mert nekem itthon előadásom volt. Pedig mint operazigazgató megtehettem volna, hogy lemondom. Két dolgot szerettem volna mindenképpen elénekelni az életemben: a János passió Jézusát, és A varázsfuvola Sarastróját. Az első 25, a második 27 évesen sikerült. Ezután nekem minden este ajándék. Én nem akartam soha nemzetközi karriert csinálni, mert úgy éreztem, nem is bírnám idegekkel. Megrögzött itthonülő va-

gyok. Kimegyek az országból, és szinte elviselhetetlen honvágy gyötör. Nem bírnám azt, amit például Tokody Ica, Marton Éva, Gulyás Dénes, Miller Lajos vagy Polgár László csinálnak, hogy szállodákban, börtönből élnek. Most már azt megcsinálom, hogy hetekre elmegyek külföldre énekelni, de nekem ez épp elég. Hogy milyen sikerrel, azt nem nekem kell eldönteni – eddig még mindig visszahívtak.

– Erre hogy vetted rá mégis magad?

– Egy barátom tette bele a bogarat a fülembe. „Te nem gondoltál még arra, hogy olyan emberek között mérd meg magad, akik nem ismernek? Akik nem tudják, ki az a Gregor?” – kérdezte. Én akkor dührohambot kaptam és kimentem. Nem kisebb ember mellett méretkeztem meg elsőre, mint Nikolaj Gyaurov. A Boriszt énekelte Houstonban, és én voltam Varlam. Mit mondjak, visszahívtak.

– A legnagyobb házakban, mondjuk a Scalában, a Metben, vagy a Bécsi Staatsoperben azonban eddig még nem voltál; mondtad, hogy a Metbe hívtak, de nem mentél. Pedig az lenne az igazi megméretés, nem?

– Ennél nagyobb karriert már nem akarok csinálni. Én nem érzem magam az első vonalba tartozónak. Sokan mondják, hogy ebben a szerepkörben odatartozom, nem tudom. Ezek a nagy házak nekem különben is kicsit gyanúsak. Tele vagyok állandóan kétségekkel, én csak a barátaim között tudok dolgozni. Nekem nagyon nagy az a ház. Nem a terem nagy, hanem az intézmény. A Zeneakadémiát sem tudtam soha megszokni, mindig alulteljesítettem, ha ott kellett énekelnem. Az Erkel Színházat is jobban szerettem, mint az Operaházat. Zavar a szertartásosság.

– De azért még lehet, hogy elmész?

– Lehet. Októberben Portlandben Falstaffot énekelek, sajnos az impresszárióm előnéklést szervezett nekem a James Levine-nál, aki a Metropolitan főzeneigazgatója. A Metnek ugyanis van egy szabályzata: mielőtt oda beteszed a lábad,

elő kell énekelned, bárki is vagy. Isten bizony, boldogabb lennék, ha nem sikerülne!

– És ha igen, akkor, még boldogabb, nem?

– Nem, nem komolyan!

– Ezért ragaszkodsz annyira Szegedhez? Merthogy itt mindenki az ismerősöd?

– Nem. Nem tudom, miért ragaszkodom annyira. Pedig kaptam én itt pofonokat is, elmentem, nem is bánták. Rádásul a klímáját kifejezetten utálok. Ez olyan, mint egy szerelem. Nem lehet megmagyarázni.

– Van itt egy probléma, amit nem lehet megkerülni, és ez a provincializmus. Már abban az értelemben, hogy provinciális az, aki nem lát túl önmagán. Ez szerintem az egyik legnagyobb veszély, ami egy ilyen városban les ránk.

– Én éppen ezt elkerülendő dolgozom annyi vendéggel. Sokan támadnak érte, hogy sokba kerül, de szerintem erre nagy szükség van. Azt hiszem, egyre inkább sikerül ezt elkerülni. Ennek a folyamatnak volt része ez a mostani énekverseny is. Tudom, hogy elég alacsony volt a színvonal, de ez nekünk is a tanulóversenyünk volt. Óriási dolog, ahogy ezt az operabarátok megszervezték! Jó volna rendezéssé tenni, mégpedig az évad végén, s a győztesek nem csak két előadást kapnának a következő évben, hanem az egyik szereposztást. A versenyt nemzetközivé kell tenni, de nagy propagandával, hogy Szegedet ezzel is be lehessen kapcsolni a nemzetközi vérkeringésbe. Acél Ervinnel közösen (tehát a színház meg a zenekar együtt) április 23-tól május 3-ig egy nemzetközi operakuruzst szervezünk, főleg japánok részvételével és az Assisi Fesztivál támogatásával. Május 3-án előadjuk a Rigolettót, és annak három felvonását a három legjobb fiatal karmester dirigálja majd, mindegyik egyet-egyet. Magyarországon ilyen még nem volt. Ugyancsak a tavasszal egy Los Angeles-i operabarát egyesülettel közösen operanékes-kuruzst is szeretnénk csinálni itt, Szegeden főleg amerikai énekesek részére. Ezt egy recitativo-éneklő kuruzsall kötnénk egybe, ahová remélhetőleg sikerül meghívni Nicolas McGeatert, aki ennek a területnek egyik kiemelkedő szakembere. Ami az operatársulatot illeti, ezentúl minden évben szeretnénk bemutatni egy úgynevezett kísérleti darabot. Mai szerzőt, Telemant, Gluckot, Haydnt vagy bármit, ami nem annyira ismert. Stúdiószerűen képzeljük, főlállva annak az ódiomat, hogy esetleg megbukik, vagy csak három-négy előadást lehet tartani belőle. Én ezt senkire nem akarom rákényszeríteni, de ha ezt a közönség szeretni fogja, akkor nagyon boldogok leszünk, mert találtunk egy utat.

– Mi az, amit még nem énekeltlél?

– Az Éj királynőjét! Mindent elénekeltem. Két vágyam volt, mondtam, azok teljesültek. Most megyek Triesztbe Rossini Az olasz nő Algírban című operájában fogom énekelni Musztafát. Sohasem csináltam még, de nem mondhatnám, hogy halálosan izgat. Biztosan jó lesz, de különösebb izgalmat nem okoz.

– Ez elég rezignált hangzik. Azért még nem akarod abbahagyni?

– Megfogadtam, hogy amint egy rossz előadás énekelek, vagy nem hívnak vissza valahová, abbahagyom. Nem fogom megvárni, amíg rámunnak. Egyet viszont még szeretnék: ki próbálni magamat, mint operarendező. Rengeteg ötletem van, nem tudom, jök-e, meg tudom-e valósítani őket. Ezt akarom egyszer az életemben kipróbálni, vállalva a bukás kockázatát. Ha nem megy, akkor nem csinálom.

– Átadni valamit abból, amit tudsz.

– Tulajdonképpen igen, ez egyfajta tanítás is volna.